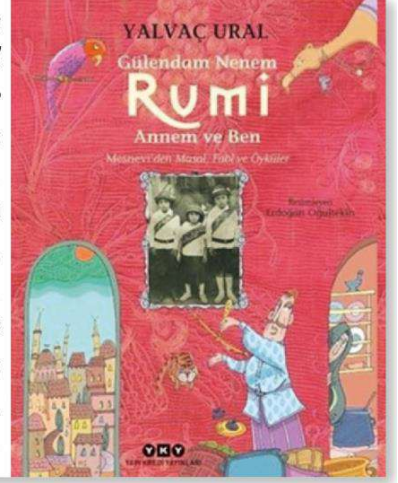

Eskileri yenilemek

Her gelişim, eskiler yenilenerek gerçekleşti. İnsanın alet yapma bilincine erip doğayı biçimlemek amacıyla yaptığı araçların, sonraki çağlarda ilkel sayılması doğaldır. Örneğin mağara duvarlarına resim diye çizilenler birer sıvama; heykeller, çıkıntıları yontulmuş taşlardır. İlk şiirler sözel gücünden çok, uyaklı oluşuyla önemliydi.

Tarihin ilk yazınsal ürünü sayılan Homeros'un İlyada ve Odyssea destanları bin yıllar sonra yazıya geçti. Önemli bir başlangıçtı o; ardından, komedyalar, düşünsel yapıtlar geldi.

Aydınlanma çağı kültürde-sanatta-düşüncede bir atılımı başlattı. Böylece her alanda ölümsüz yapıtlar uç verdi. Cervantes'in Don Kisot'unda sonra doğan düşünsel bilinçle felsefede yeni gelişimler oldu, bilimsel yapıtlar, şiir, roman, deneme Avrupa'ya "Avrupa" yaptı...

RUMİ

Eskileri yenilemek söz konusu olduğunda, aklıma hep Shakespeare'in 76. soneindeki şu dizeler gelir:

"Eskileri yeniler en üstün şiirlerim/ Önceden ne yazmışsam yine yazırım onu: Nasıl ki güneş de her gün hem eskidir hem yeni/ Sevgim de yeni baştan söyler her söyleneni."

Yalvaç Ural, Mevlana'nın düşünsel yanı ağır basan masal, fabl ve öykülerden oluşan Mesnevi adlı yapıtımdan seçmeler yaparak oluşturduğu *Gülendam Nene Rumi Annem ve Ben* (Yapı Kredi, 2021) adlı kitabıyla, özellikle genç kuşaklar için, "eski" bir yapıtı yalın bir dille yeniden güncelleştirdi.

Kitabına verdiği addan da anlaşılacağı gibi, *Mesnevi*'den böyle bir seçki yapmasında, Mevlana soyundan gelen *Gülendam Nenesi* ile annesi *Feride Hanım*'ın, çocukluğunu masallarla, öykülerle beslemiş olmasının da etkisi var.

Kitaplarının sayısı 100'ü aşan, yurtiçinde / yurtdışında onlarca ödül alan, yazdıkları Almanca, İngilizce, Rusça, Farsça, Arapça, Hollandaca başta olmak üzere birçok dile çevrilen *Yalvaç Ural*, bu seçkisinde, yaşadığı çağın insanını aklın süzgecinden geçirerek yansıtan Mevlana'nın Farsça yazdığı öyküleri, fablları dilimizin yalın söyleyişiyle güncelleştiriyor.

ESKİYE YÖNELMEK

Ural'a Mesnevi'nin kapısını *Gülendam Nenesi* açıyor:

"Gülendam Nene akşam yemeğinden sonra bizleri başına toplardı. Önce içinde masalla ilintili çeşitli gereçler bulunan, yükseğe bir yerde asılı torbasını bastonuyla duvardan alır, sonra bağdaş kurup minderine otururdu. Biz çevresine toplanınca da torbanın ağzını kimseye göstermeden açıp içinden bir gereç çıkarırdı; terzi masalıysa makas, iplik, iğne ya da düğme. 'Ayağına Diken Batan Karga' masalını anlatacaksın

kurmuş bir çakırdikeni ya da çobanın kavalı bile çıkardı ortaya."

Nene ile anne, yalnızca anlatmıyor, sonunda, öykünün ana düşüncesini de dile getiriyor.

Örneğin *"Aslanla Ava Giden Avlanı"* öyküsünde zekice davranan keçi, canından olurken tilkinin aklını kullandığı anlatılır.

Gülendam Nene, öykünün ana düşüncesini, bir özdeyişle karşılıyor:

"Zeki olan bilmez. Akıllı olandır, açmazdan paçasını kurtaran..."

Hak ettiğiyle yetinmeyen, kurnazlık göstererek büyüğüne sahip olmaya çalışırken küçüğü de yitirenin öyküsünün anlatıldığı *"Koç Hırsızı ile Aldanmaya Dotyamayan Adam"*ı da annesi bir özdeyişle sonlandırır:

"Kaybettiğini kolay yoldan kazanmaya kalkmak, insana elindeki de kaybettirir."

Eskinin aile büyüğünün erdemi burada. Nene ile anne, yaşayarak eğitimi daha ev ortamında gerçekleştiriyor.

O zaman bu etkileşim kendiliğinden yaratılırken, günümüzde hemen her düzeydeki okullarda ezberci eğitim dayatılarak yetişen kuşakların var olan yaratıcı yetenekleri de köreltiliyor...

ANLATIM İNCELİĞİ

Eskiye yenileme, yalnızca metni aktarmakla olmuyor.

Seçilen metinlerin özgün, anlatımının akışkan, düşünsel içeriğinin aydınlatıcı olması, bunun için de yazarın, yazının ana düşüncesini belirgin kılacak bir anlatım düzeyi tutturması gerekir.

Örneğin *Orhan Veli Kanık*, *La Fontaine*'den çevirdiği *"Karga ile Tilki"* fablını, Fransızcadan Türkçeye çevirmemiş, bize özgü deyimlerle yeni bir dil yaratarak gerçekleştirmiştir:

"Ooo! Karga cenapları, merhaba!! Ne kadar güzelsiniz, ne kadar şirinsiniz!! Gözüm kör olsun yalanım varsa./ Tüyleriniz

gibiye sesiniz,/ Sultanı sayılırsınız bütün bu ormanın."

Yalvaç Ural, kitabının *Önsöz*'ünde üslubundaki doğallığı nasıl sağladığını açıklıyor: *"Bugün kitaplarıma, yazdıklarıma bakınca her şeyi daha iyi görüyorum ve anlıyorum. Her sözcük, her öykü, her masal, her şiir, ailemin bir bireyini anımsatıyor bana."*

Kitabının *Önsöz*'ünde sözcük dünyasını kuran sözcük dünyasını da aydınlatıyor: *"Bugün kitaplarıma, yazdıklarıma bakınca her şeyi daha iyi görüyorum ve anlıyorum. Her sözcük, her öykü, her masal, her şiir ailemin bir bireyini anımsatıyor bana."*

Üslubunda vardığı düzey şu örneklerden de anlaşılıyor:

- *"Sonra tilkiye döndü,/ 'Sen akıllı hayvansındır. Paylaşır bakalım şu avı da, bir an önce yiyelim akşam yemeğimizi' dedi."*

- *"Tavşan da tuttu ormanın yolunu./ Arkadaşları onu görünce çok şaşırıyor./ 'Ne oldu' diye sordular hemen, 'Aslan seni yemekten vazgeçti demek!'/ 'Yalnız beni değil... Bundan böyle sizleri de yemekten vazgeçti' dedi tavşan."*

BİLGİYLE DONATMAK

Mevlana, okuyanı bilgiyle donatan bir düşünürdür. Yalvaç Ural bunu doğruluyor:

"Mevlana görüşlerini, öğretilerini, öneri ve önermelerini, kitabına aldığı öyküleri yazılarak anlatır. Bu, ona gönül veren her okunan anlatılanları kolayca içselleştirmesini, konular üzerinde düşünüp yorumlar yapmasını ve erdemli birey olma yolunda yaşamını biçimlendirmesini sağlar."

Ural, *"Rumi'den İnciler ve Ayrımlı Betimlemeler"* bölümünde Mevlana'nın yapıtlarındaki nüktelere, yergilere de değiniyor.

Ural bu çabayla yüzyıllar öncesinin o seçkin düşünürünü günümüzde de yaşatıyor. ■